

Sygn. akt V CZ 37/18

POSTANOWIENIE

Dnia 14 czerwca 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Karol Weitz (przewodniczący)

SSN Monika Koba (sprawozdawca)

SSN Anna Kozłowska

w sprawie z powództwa K.H.

przeciwko M.P. i M.P.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym

w Izbie Cywilnej w dniu 14 czerwca 2018 r.,

zażalenia pozwanych na wyrok Sądu Apelacyjnego we W.

z dnia 16 stycznia 2018 r., sygn. akt I ACa [...] /17,

1) uchyla zaskarżony wyrok,

**2) pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania
zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w
sprawie.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 16 stycznia 2018 r. Sąd Apelacyjny we W. uchylił wyrok Sądu Okręgowego w Ś. z dnia 7 lipca 2017 r. oddalający powództwo K.H. przeciwko M.P. i M.P. o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną i sprawę przekazał temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

W motywach rozstrzygnięcia wskazał, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy błędnie przyjmując, że podstawą powództwa przeciwko kontrahentowi na rzecz, którego osoba trzecia rozporządziła korzyścią, jaką uzyskała od dłużnika, jest jedynie art. 527 k.c. i wystarczające dla oceny jego zasadności jest zbadanie przesłanek z tego przepisu. Podniósł, że kluczowe w postępowaniu o uznanie za bezskuteczną czynności, w ramach której osoba trzecia rozporządziła korzyścią na rzecz kolejnej osoby jest stwierdzenie, że osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną (art. 531 § 2 k.c.). Sąd Okręgowy poczynił ustalenia faktyczne dotyczące wiedzy pozwanego o stanie majątkowym dłużnika, jego problemach finansowych, czy o toczącym się przeciwko niemu postępowaniu egzekucyjnym. Nie zbadał jednak na gruncie art. 531 § 2 k.c. wiedzy pozwanych o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności prawnej dłużnika za czynność, mającą charakter fraudacyjny, skoro nie uwzględnił w ogóle tej podstawy w ramach rozważań o zasadności powództwa. W konsekwencji, przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy powinien przeanalizować, czy pozwani dysponowali rzeczywistą wiedzą o podjęciu przez dłużnika czynności prawnej z pokrzywdzeniem wierzycieli. Obowiązany jest nadto zastosować prawidłowe reguły rozkładu ciężaru dowodu w zakresie analizy obowiązywania domniemania z art. 527 § 3 k.c.

W zażaleniu na to orzeczenie pozwani M.P. i M.P. zarzucili naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. poprzez jego zastosowanie i przyjęcie, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy. Wskazując na powyższy zarzut wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania i zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W judykaturze Sądu Najwyższego wyjaśniono, iż kognicja Sądu Najwyższego, jako sądu rozpoznającego zażalenie na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest wąska, ograniczając się wyłącznie do ustalenia, czy istniały procesowe podstawy do wydania wyroku kasatoryjnego czy też sąd odwoławczy popełnił błąd przy kwalifikowaniu określonej sytuacji procesowej, jako odpowiadającej jednej z podstaw orzeczenia kasatoryjnego i poszukiwał podstaw uchylenia orzeczenia poza katalogiem wskazanym w art. 386 § 2 i 4 k.p.c. Oznacza to, iż Sąd Najwyższy rozpatrując zażalenie weryfikuje jedynie, czy doszło do nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo, wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.), bądź też czy miała miejsce nieważność postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.). Zażalenie nie jest natomiast środkiem prawnym służącym badaniu materialnoprawnej podstawy zaskarżonego orzeczenia, a poza zakresem kontroli Sądu Najwyższego pozostaje prawidłowość stanowiska prawnego sądu odwoławczego, co do meritum (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 lutego 2013 r., I CZ 5/13, OSNC-ZD 2014 r., nr 1, poz. 4 i z dnia 21 maja 2015 r., IV CZ 10/15, nie publ. oraz powołane w nich orzeczenia).

Skarżący z jednej strony podkreślają, że są świadomi zakresu kognicji Sądu Najwyższego w ramach zażalenia na wyrok kasatoryjny, a z drugiej strony w motywach zażalenia wielokrotnie polemizują z merytorycznym stanowiskiem Sądu Apelacyjnego. Zarzuty te nie mogą być objęte badaniem w postępowaniu zażaleniowym, Sąd Najwyższy nie może, bowiem wkraczać w merytoryczne kompetencje sądu drugiej instancji rozpoznającego apelację.

Pojęcie nierozpoznania istoty sprawy interpretowane jest jako wadliwość rozstrzygnięcia, polegająca na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź na zaniechaniu zbadania przez ten Sąd materialnej podstawy żądania albo oceny merytorycznych zarzutów strony przy bezpodstawnym przyjęciu, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN

897/97, OSNC 1999 nr 1, poz. 22, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003 nr 3, poz. 36 oraz z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, OSNP 2009, nr 1-2, poz. 2).

Zaniechanie poczynienia określonych ustaleń faktycznych, względnie przeprowadzenia określonych dowodów, nie uzasadnia wydania wyroku kasatoryjnego z powodu nierozpoznania istoty sprawy. Według przyjętego w kodeksie postępowania cywilnego modelu apelacji pełnej, postępowanie przed sądem drugiej instancji ma charakter merytoryczny i jest kontynuacją postępowania pierwszoinstancyjnego (art. 382 k.p.c.) (por. m.in. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55, postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2017 r., I CZ 90/17, nie publ. i z dnia 29 września 2017 r., V CZ 58/17, nie publ.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że oceny o nierozpoznaniu istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. nie uzasadnia również niedostateczne rozważenie przez sąd pierwszej instancji przepisów prawa materialnego, mających zastosowanie w sprawie, ani tym bardziej niedostateczne uzasadnienie wyrażonego w tym zakresie stanowiska (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2014 r., I CZ 18/14, nie publ.).

Argumentacja Sądu Apelacyjnego i jego zalecenia co do dalszego postępowania nie potwierdzają nierozpoznania istoty sprawy w przedstawionym rozumieniu tego pojęcia. W niniejszej sprawie Sąd pierwszej instancji orzekł o żądaniu pozwu, oddalając je. To, że zbadał roszczenie tylko z punktu widzenia przesłanek, określonych w art. 527 k.c., nie rozważając również przesłanek, o których mowa w art. 531 § 2 k.c., nie oznacza, że doszło do nierozpoznania istoty sprawy. Przyczyny takiej nie stanowi również wyartykułowana przez Sąd Apelacyjny potrzeba ponownej analizy przesłanek z art. 527 k.c., z uwzględnieniem obowiązywania domniemania z art. 527 § 3 k.c. i zastosowania prawidłowych reguł ciężaru dowodu (art. 6 k.c.).

W tej sytuacji to w postępowaniu apelacyjnym, które - jak wskazano wyżej - ma charakter merytoryczny - winna zostać zbadana kwestia wiedzy pozwanych o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności prawnej dłużnika

za czynność mającą charakter fraudacyjny. Stanowisko Sądu Apelacyjnego co do niedostatecznego rozważenia przez Sąd Okręgowy przepisów prawa materialnego, nawet jeśli łączy się z potrzebą poczynienia uzupełniających ustaleń, nie upoważnia do przypisania sądowi pierwszej instancji nierozpoznania istoty sprawy, a dowodzi jedynie, że - zdaniem sądu drugiej instancji - istota sprawy została rozpoznana nieprawidłowo. W takim zaś wypadku sąd drugiej instancji, orzekając na podstawie art. 382 k.p.c., zobowiązany jest naprawić dostrzeżone wadliwości i należycie zastosować prawo materialne.

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji. Orzeczenie o kosztach postępowania zażaleniowego pozostawiając zgodnie z art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c. sądowi, który wyda orzeczenie kończące postępowanie w sprawie.

jw

ał